

İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerine Yönelik Cinsel Eğitim Programının Etkililiğinin İncelenmesi¹

Barışcan ÖZTÜRK

Diğdem Müge SİYEZ

Geliş Tarihi: 07.11.2014 Kabul Tarihi: 02.04.2015

Öz

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerine yönelik cinsel eğitim programı geliştirmek ve geliştirilen programın etkililiğini test etmektir. Araştırmada, ön-test son-test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Bu araştırmada, veri toplama aracı olarak araştırma kapsamında geliştirilen Cinsel Sağlık Bilgi ve Tutum Envanteri kullanılmıştır. 8 oturumdan oluşan programın her oturumu haftada bir kez ve 80 dakika süresince yürütülmüştür. Deney grubuna 8 oturumluk cinsel eğitim programı uygulanırken kontrol grubuna herhangi bir işlem yapılmamıştır. Verilerin analizi Çok Değişkenli ANOVA (MANOVA), Box M, Shapiro-Wilk testi ve diskriminant analizi ile yapılmıştır. Araştırmada, cinsel eğitim programı sonrasında deney grubunun ergenlik dönemi değişiklikleri bilgi düzeylerinde istatistiksel olarak bir artış, arkadaşlık ilişkileri ve romantik ilişkiler, hayır diyebilme ve karar verme, cinsel, fiziksel ve duygusal istismar ve toplumsal cinsiyet konularına yönelik tutumlarında istatistiksel olarak olumlu bir değişim, ergenlik dönemi ve cinsellikle ilgili yanlış inanışlarında istatistiksel olarak bir düşüş saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, cinsel eğitim, yarı deneysel desen.

¹ Bu makale Prof. Dr. Diğdem Müge SİYEZ tarafından yönetilen ve Barışcan ÖZTÜRK tarafından 2013 yılında hazırlanan “İlköğretim 6. sınıf öğrencilerine yönelik cinsel eğitim programının etkililiğinin incelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir ve yapılan araştırma Dokuz Eylül Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir (Proje No:2011.KB.EGT.006)

An Investigation of the Effectiveness of Sexual Education Program for 6th Grade Students

Submitted by 07.11.2014 Accepted by 02.04.2015

Abstract

Objective of the present study was to develop a sexual education program for sixth grade students and to test efficacy of the developed program. A semi-experimental design with control group and pre-test and post-test was used in the present study. In the present study, Sexual Health Knowledge and Attitude Inventory developed as a part of current study were used as data collecting tool. Each session of the program consisting of a total of eight sessions was conducted for 80 minutes weekly. Sexual education program of eight sessions was performed in the experimental group whereas no education was given in the control group. The data were analyzed by multivariate analysis of variance (MANOVA), Box-M, Shapiro-Wilk's test and discriminant analysis. As a result of the current study it was found that there was statistically significant increase in knowledge level on changes during the adolescence period in the experimental group and statistically significantly positive changes in the friend and romantic relationships, ability to say no and making decision, physical and emotional abuse, and attitudes in social gender issues, and statistically significant decrease in misbelieves about the adolescence period and sexuality.

Key Words: Puberty, sexual education, semi-structured experimental design

Giriş

Ergenlik, belirgin ve hızlı fizyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimlerin görüldüğü, stres ve karmaşanın yoğunlaştığı, çocukluktan yetişkinliğe uzun bir geçiş dönemi olarak tanımlanmaktadır. (Ercan, 2001; Yavuzer, 2005). Bu süreçte ergenler fiziksel değişimler, aile ve yaşlıları ile olan ilişkilerinde zorluklar ve karşı cinsle olan ilişkide güçlükler yaşarlar. Ayrıca ergenlerin bu dönemde eğitim, okul ve kariyer hakkında da seçim yapmaları gerekmektedir. Bu nedenle de ergenler yaşamın pek çok dönemine göre daha fazla problemle başa çıkmak zorundadırlar (Özyurt, 2010).

Yaklaşık 10-12'li yaşlarda başlayan ve 18-20'li yaşlara kadar devam eden ergenlik dönemi hormonal değişikliklerle başlamaktadır. Bu hormonal değişimler, kızlarda ve erkeklerde önce birincil cinsiyet özelliklerinin (üreme organlarının gelişimi) ardından ikincil cinsiyet özelliklerinin (cinsel olgunlaşmayı gösteren pubik kıllanma, aksiller kıllanma, sesin kalınlaşması vb.) ortaya çıkmasını sağlar (Siyez, 2010). Beden yapısındaki bu değişimler ergenin karmaşık duygular yaşamasına neden olmaktadır (Orwin, 1995).

Ergenlik dönemi ergenin cinsel gelişimi açısından oldukça önemlidir. Ergenlik döneminde cinsel alandaki gelişimsel değişiklikler, erinlik dönemindeki fiziksel olgunluğa ulaşma ile yakından ilgilidir. Ergenlik döneminde meydana gelen bu değişimleri cinsel isteğin artması, karşı cinsle yaklaşmanın başlaması, öpüşme, mastürbasyon ve diğer cinsel aktiviteler eşlik etmektedir. Dolayısıyla da ergeni cinsel gelişim açısından pek çok yeni ve zorlu görev beklemektedir. Değişen bedenine ve cinsel açıdan olgunlaşan bedeninin işlevlerine uyum sağlama, cinsel tutum ve değerlerin belirginleşmesi, cinsel davranışlarda bulunma, cinsellikle ilgili duygu, tutum ve yaşantıların bütünleşmesini sağlama bu görevler arasında sayılabilir (Siyez, 2010; Temel ve Aksoy, 2001).

Bu gelişim görevlerini yerine getirebilmesi için ergenin uygun kaynaklardan doğru cinsel bilgiler edinmesine ihtiyaç vardır. Yalan yanlış edinilmiş bilgiler ergenin, etkisi kısa veya uzun vadede görülebilecek olumsuzlukların yaşanmasına neden olabilir (Akalin, 2002). Ergenler uygun kaynaklardan doğru bilgiye ulaşamadığında bu bilgileri çeşitli kaynaklardan elde edebilmektedirler. Akran grupları bu kaynaklar arasında başta gelmektedir (Gölbaşı ve Eroğlu, 2003; Ozan, Aras, Şemin ve Orçin, 2005). Ülkemizdeki alan yazın incelendiğinde toplam nüfusunun yaklaşık % 26'sını oluşturan gençlerin (Karabey ve Müftüoğlu, 2006) hem cinsellikle ilgili konularda temel bilgilerden hem de bu konularda bilgi alma ihtiyaçlarına cevap verebilecek kaynaklardan yoksun olduğu görülmektedir. Ülkemizde yapılan araştırma

sonuçları gençlerin cinsellik ve cinsel sağlıkla ilgili bilgileri informal yolla öğrendikleri, cinsel bilgilerinin yanlış ya da eksik olduğunu ortaya koymaktadır. Yapılan çalışmalarda cinsellik hakkında bilgi eksikliğinin temel nedeni çoğunlukla cinsellikle ilgili bilgilerin gizli, kapaklı, yetersiz ve yanlış kaynaklardan alınmasından kaynaklandığı vurgulanmıştır (Gençalp ve Gürsoy, 2010).

Bleakley ve arkadaşları (2009) tarafından yapılan araştırmada; ergenlerin cinsellik hakkında güvenilir kaynaklardan bilgi almasıyla cinsel ilişkiyi erteleme düşüncesi arasında bir ilişki bulunurken, ergenlerin cinsellik hakkında bilgilerini arkadaşlarından, kuzenlerinden ve medyadan öğrenmesi ile erken cinsel ilişkide bulunma olasılığının arttığı bulunmuştur (akt. Santrock, 2012). Yapılan araştırmalarda ergenlerin cinsellik hakkında bilgilerinin öncelikle arkadaşlarından, ikinci olarak medyadan aldıkları görülmektedir (Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği [CETAD], 2006; Gölbaşı ve Eroğlu, 2003; Tapan, 1995; Araptarlı, 1986). Oysa cinsel konulardaki bilgi ve tutumları; gençlerin gelecekteki cinsel yaşamlarını, aile hayatlarını ve doğurganlık davranışlarını yakından etkilemektedir (CETAD, 2006). Bu nedenle cinsel eğitim programları ile öğrencilerin bilgi düzeylerinin artması ve olumlu tutumlar geliştirmesi çok önemlidir.

Aynı zamanda cinselliğin çoğunlukla aileler tarafından yasak ve ayıp olarak görülmesi ve bu konuda geleneksel tutumların ve tabuların etkili olmasından dolayı gençlerin çoğu ailelerinden cinsel eğitim alamamaktadır (CETAD, 2006). Bu noktada elde edilen bilgilerin doğru olmaması ergenin cinsel kimlik gelişimi ile ilgili yanlış bilgi ve inanışlara sahip olması ile sonuçlanmaktadır (Akalin, 2002).

Ergenlerin ihtiyaç duydukları bilgileri edinmesi için cinsel sağlık eğitim programlarına başvurulmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri Cinsel Bilgi ve Eğitim Konseyi'ne ([SIECUS], 2004) göre cinsel sağlık eğitimi; yaşam boyu süren bilgi alma, tutum, inanç ve değerler kazanma sürecidir. Cinsel eğitim programları, bireyin fiziksel, duygusal ve cinsel gelişimini anlaması, olumlu bir kişilik kavramı geliştirmesi, insan cinselliğine, başkalarının haklarına, görüş ve davranışlarına saygılı bir bakış açısı edinmesi, olumlu davranış biçimi ve değer yargıları geliştirmesi için oluşturulan eğitim programlarıdır (Bayhan ve Artan, 2004). Alan yazında yer alan bilgiler cinsel sağlık eğitimi programlarının sadece cinsel gelişim ile ilgili bilgilerin değil, cinsel sağlıkla ilişkili olan romantik ilişkiler, karar verme, hayır diyebilme, cinsel istismar, toplumsal cinsiyet rolleri ve yanlış inanışlar gibi kavramlarında yer alması gerektiğini ortaya koymaktadır (Çok, 2003).

İlgili alan yazın incelendiğinde yurt dışında ergenler için ilköğretim 4. sınıftan başlayarak 12. sınıfa kadar devam eden çok sayıda cinsel sağlık eğitim programının geliştirildiği ve okullarda bu programların uygulandığı görülmektedir. ABD hükümeti 1981 yılından beri cinsel sağlık eğitimi ile ilgili programları desteklemektedir. Örneğin 1996 yılından 2002 yılına kadar olan dönem içerisinde cinsel sağlık eğitim programlarına ayrılan bütçe % 3000 artmıştır (Knudtson ve Coleman, 2008). Buna karşın, ülkemizde okula devam eden ve etmeyen ergenleri, ergenlik ve cinsellikle ilgili bilgilendirmelere yönelik çok az sayıda uygulama yapılmıştır. Bunlardan biri 1993-1998 yılları arasında yürütülen “Değişim: Genç Kızlığa İlk Adım” olarak adlandırılan kızların cinsel eğitimine yönelik çalışmadır (Bulut, Nalbant ve Çokar, 2002).

İlgili araştırmalar incelendiğinde de, ülkemizde ergenlerin cinsel eğitimi ile ilgili az sayıda deneysel çalışmaya rastlanmaktadır. Çok (2003) tarafından yapılan çalışmada, ilköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerine haftada iki kez, 40’ar dakikan oluşan 16 oturumluk cinsel sağlık eğitimi uygulanmış ve bu eğitimin ergenlerin cinsellikle ilgili bilgilendirmelerinde etkili olduğu gözlenmiştir. Selçuk (2006) tarafından yapılan çalışmada, ilköğretim 6. sınıf kız öğrencilerine 8 haftalık cinsel sağlık eğitimi uygulanmış ve eğitim sonunda programa katılan öğrencilerin bilgi düzeylerinde anlamlı bir artış olduğu bulunmuştur. Güler ve Yöndem (2007) tarafından yapılan çalışmada ise, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerine 4 hafta süre ile haftada 45 dakika ergenlik ve cinsel sağlık eğitimi uygulanmış araştırma sonunda elde edilen bulgular, eğitim alan grubun bilgi ve tutumlarında anlamlı artışlar olduğunu ortaya koymuştur.

Cinsel eğitim programlarının içeriği ile ilgili alan yazında farklı yaklaşımlar görülmektedir. Okullarda sadece cinsel perhiz programları mı yoksa korunma yöntemlerine vurgu yapan programlar mı uygulanmalıdır sorusu alan yazında tartışılmaktadır. Son yıllarda Amerika Birleşik Devleti’ndeki okullarda cinsel perhize yapılan vurgu arttırılırken, doğum kontrolü, kürtaj ve cinsel yönelim konularına daha az yer verilmeye başlanmıştır (Hampton, 2008; akt. Santroct, 2012). Fakat Kirby, Laris ve Rolleri (2007) tarafından yapılan çalışmada Amerika Birleşik Devleti’nde farklı eyaletlerde uygulanan 83 tane cinsel eğitim programını incelemiş ve sadece cinsel perhize vurgu yapan programların cinsel ilişkiye girme yaşını geciktirmediği ve HIV açısından riskli davranışları azaltmadığı bulunmuştur. Kohler, Manhart ve Lafferty (2008) tarafından yapılan araştırmada da kapsamlı bir cinsel eğitim programına katılan ergenlerin sadece cinsel perhizle ilgili cinsel eğitim programına katılan veya hiç cinsel

eğitim programına katılmamış ergenlerden daha az oranda ergen hamileliği rapor ettikleri bulunmuştur.

Cinsel eğitimin verileceği grupların oluşumu da ilgili alan yazında tartışılan konular arasında yer almaktadır (Jones, 2009). Konuyla ilgili öğrenci görüşlerinin ele alındığı bazı çalışmalarda öğrenciler hem cinslerden oluşan gruplarda cinsel sağlık eğitimi almayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Hilton, 2007; Measor, 2004; Strange, Forrest ve Oakley, 2003; Buston, White ve Hart, 2002; Langille, Graham ve Marshall, 2000). Bazı kız öğrenciler erkek öğrenciler önünde cinsellikle ilgili konuları konuşmaktan utandıklarını, uygunsuz şakalar veya saygısız davranışlar nedeniyle soru sormakta çekindiklerini belirtirlerken (Buston ve diğ.2002; Langille ve diğ., 2000); erkek öğrenciler ise kızlar tarafından konuyla fazla ilgili görünmelerinden çekindiklerini ve korktuklarını ifade etmişlerdir (Hilton, 2007; Strange ve diğ., 2003). Araştırma bulguları bu yaş grubunda cinsiyete dayalı gruplar oluşturulmasının programın etkililiği açısından daha yararlı olacağını belirtmesinden dolayı cinsel eğitim programı kız ve erkek öğrencilere ayrı ayrı uygulanmıştır.

Ülkemizde ergenlere yönelik cinsel eğitim programlarının sayıca az olması veya tüm ergenlerin söz konusu programlardan yararlanmaması sonucunda ergenler olumsuz sonuçlarla karşılaşabilmektedir (Sezgin ve Akın, 1998). Bunun yanında, yapılan araştırmalar ülkemizde gençler arasında riskli cinsel davranışların sıklığının arttığına işaret etmektedir. (Ozan ve diğ., 2005; Siyez ve Siyez, 2007). Cinsel olarak aktif olan birçok genç ilk cinsel deneyimini erken yaşlarda, sıklıkla yeterli cinsel bilgiye sahip olmadan yaşamaktadır (Giray ve Kılıç, 2004). Ayrıca ergenler yaşayacakları bedensel değişikliklerin önceden farkında olmadığında, kızlar adet kanaması başladığında, erkekler ise gece boşalmaları olduğunda korku, endişe, utanç, panik olma gibi değişik duygular yaşayabilmektedirler (Karabey ve Müftüoğlu, 2006).

Cinsel duygular, cinsel davranışlar ve cinsel sorunlar bireyin çocukluğunu, ergenliğini, gençliğini, evliliğini kısaca tüm hayatını etkileyebilmektedir. İnsan gelişim sürecinin en kritik geçiş dönemlerinden biri olan ergenlik döneminde, cinsel gelişim sağlıklı bir benlik algısının gelişiminde, cinsellikle ilgili tutum ve değerlerin oluşmasında, kişiler arası becerilerin gelişmesinde ve cinsel ilişkilerde sorumluluk geliştirmesinde oldukça önem taşımaktadır. Ayrıca hazırlanan cinsel eğitim programında istismar ve istismardan korunma yöntemlerine de yer verilmiştir. İstismar ile ilgili bilgi düzeyleri ve tutumlarındaki olumlu artış istismardan korunma, yardım isteme ve akranlarına yardım etme becerilerini kazanması bakımından çok önem taşımaktadır. Bu nedenle cinsel eğitim gereksinimi bir ölçüde karşılayabilmek amacıyla cinsel eğitim programı hazırlanması yoluna gidilmiştir.

Bu araştırmanın ülkemizde önemli bir eksikliği kapatacağı, çocuk ve ergenlerin bedensel ve ruhsal değişim ve gelişimleri, her iki cinsin beden yapısı, arkadaşlık ilişkileri ve romantik ilişkiler, cinsellik ve aile yaşamı, cinsel istismardan korunma, sağlıklı cinsel tutum, düşünüş ve davranışlar hakkında bilgilendirici bir kaynak özelliği taşıyacağı ve ergenlere öncelikli verilebilecek cinsel eğitim konularının belirlenmesine ve cinsel eğitim programlarının geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmanın amacı, ilköğretim 6. sınıf öğrencileri için araştırmacı tarafından hazırlanan Cinsel Eğitim Programının öğrencilerin cinsellikle ilgili bilgi düzeyleri ve tutumları üzerindeki etkisinin incelenmesidir. Araştırmanın denenceleri şu şekilde ifade edilmiştir:

Cinsel eğitim programına katılan kız deneklerin (deney grubu), kontrol grubundaki kız ve erkek deneklere göre ergenlik dönemi özellikleri bilgi testi, arkadaşlık ve romantik ilişkilerle ilgili tutum alt ölçeği, karar verme ve hayır diyebilmeye yönelik tutum alt ölçeği, çocuk ve ergen istismarına yönelik tutum alt ölçeği, toplumsal cinsiyet alt ölçeği ve ergenlikle ve cinsellikle ilgili yanlış inanışlar alt ölçeği puanlarında anlamlı bir artış olacaktır.

Cinsel eğitim programına katılan erkek deneklerin (deney grubu), kontrol grubundaki kız ve erkek deneklere göre ergenlik dönemi özellikleri bilgi testi, arkadaşlık ve romantik ilişkilerle ilgili tutum alt ölçeği, karar verme ve hayır diyebilmeye yönelik tutum alt ölçeği, çocuk ve ergen istismarına yönelik tutum alt ölçeği, toplumsal cinsiyet alt ölçeği ve ergenlikle ve cinsellikle ilgili yanlış inanışlar alt ölçeği puanlarında anlamlı bir artış olacaktır.

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırma, araştırmacılar tarafından geliştirilen cinsel eğitim programının, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin cinsel sağlıkla ilgili bilgi düzeyleri ve tutumları üzerindeki etkisini saptamayı amaçlayan, yarı deneysel bir araştırmadır. Araştırmada, ön-test son-test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Ön testler eğitim başlamadan önce, son testler de eğitim bittikten sonra uygulanmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkeni, öğrencilere uygulanan cinsel eğitim programı, bağımlı değişkeni ise öğrencilerin cinsel sağlıkla ilgili bilgi düzeyi ve tutumlarıdır.

Deney ve Kontrol Gruplarının Oluşturulması

Araştırmanın deney ve kontrol grupları, İzmir ili Bornova ilçesindeki iki ilköğretim okulunda altıncı sınıfa devam eden öğrencilerden seçilmiştir. İki ayrı okulun seçilme nedeni, eğitim alan ve almayan öğrencilerin birbirlerini etkileme olasılığını en aza indirmektir. Bu aşamada hangi okulun öğrencilerinin deney grubunu oluşturacağı hangi okulun öğrencilerinin kontrol grubunu oluşturacağı yansız olarak belirlenmiştir. Araştırmacı tarafından yürütülen cinsel eğitim programının deney grubuna uygulanmasında kız ve erkek öğrencilerle ayrı ayrı çalışılmıştır.

Deney grubu için belirlenen okulun 6. Sınıf öğrencilerine okulda ergenlik dönemi ile ilgili bir eğitim programının açılacağına duyurusu yapılmış ve deney grubu bu eğitime katılmak isteyen gönüllü öğrenciler arasından yansız olarak seçilmiştir. Program uygulaması başlamadan önce deney grubundaki öğrencilerin velilerine seminer düzenlenmiş ve velilerden gerekli izinler alınmıştır. Deney grubundaki öğrenci sayısı kadar öğrenci kontrol grubunu oluşturan okuldan yansız olarak belirlenmiştir.

Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. *Deney ve Kontrol Gruplarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı*

Gruplar	Kız	Erkek	Toplam
Deney Grubu	14	14	28
Kontrol Grubu	14	14	28
Toplam	28	28	56

Veri Toplama Aracı

Cinsel Sağlık Bilgi ve Tutum Envanteri ilköğretim 6. sınıf öğrencilerine yönelik Cinsel Eğitim Programı’nın etkililiğinin değerlendirilmesi amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Bu envanter içerisinde ergenlik dönemi değişiklikleri; arkadaşlık ilişkileri ve romantik ilişkiler; hayır diyebilme ve karar verme; cinsel, fiziksel ve duygusal istismar; toplumsal cinsiyet; ergenlik dönemi ve cinsellikle ilgili yanlış inanışlar ayrı ayrı değerlendirilmektedir.

Envanterin geliştirilmesinde ilk aşamada her bir boyutla ilgili madde havuzu oluşturulmuştur. Sonra envanterde yer alan maddelerin ölçülmek istenilen özelliği ne derece karşıladığını belirlemek için uzman görüşüne başvurularak kapsam geçerliğine bakılmıştır. Envanter maddeleri 5 uzmana gönderilmiştir. Uzmanlar her bir maddeyi “madde hedeflenen yapıyı ölçüyor”, “madde yapı ile ilişkili ancak gereksiz” ve “madde hedeflenen yapıyı ölçmez” şeklinde derecelendirmeleri istenmiştir. Bu işlemin sonucunda da her bir maddeye ilişkin kapsam geçerlik oranları elde edilmiştir. Veneziano ve Hooper’a (1997) göre 5 uzmana gönderilen bir ölçekte her bir maddenin kapsam geçerlik oranlarının $p < .05$ anlamlı olabilmesi için minimum değer .99 olması gerekmektedir (akt. Yurdugül, 2005). Bu ölçekte yer alan 63 maddenin kapsam geçerlik oranı .99 olarak bulunmuştur. Kapsam geçerlilik oranı .99 altında olan 3 madde ölçekten çıkartılmıştır. Ardından envanterdeki alt boyutlar dikkate alınarak her bir boyut için kapsam geçerlik indeksi hesaplanmış ve kapsam geçerlik indeksinin de $p < .05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür.

Bir bilgi testi (18 Madde) ve 5 ölçekten (Arkadaşlık İlişkileri ve Romantik İlişkiler Ölçeği; Hayır Diyebilme ve Karar Verme Ölçeği; Cinsel, Fiziksel ve Duygusal İstismar Ölçeği; Toplumsal Cinsiyet Ölçeği; Ergenlik Dönemi ve Cinsellikle İlgili Yanlış İnanışlar Ölçeği) oluşan Cinsel Sağlık Bilgi ve Tutum Envanteri 198 öğrenciye uygulanmıştır. Uygulama sonucunda envanterin güvenilirlik çalışması kapsamında envanterde yer alan 5 ölçekten elde edilen puanların toplanabilirlik varsayımının sağlanıp sağlanmadığı Tukey Toplanabilirlik Testi ile anket sorularına verilen cevapların homojen gruplar oluşturup oluşturmadığı iki yönlü varyans analiziyle incelenmiştir. Yapılan varyans analizi sonucuna göre 38 likert maddeli envanterin toplanabilir özellikte olduğu belirlenmiştir ($F= 2.875, p > .05$). Varyans analizi sonucunda da ($F= 24.330, p < .001$) ölçüm değerleri arasında fark olmadığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle bireylerin soruları aynı algıladıkları ve aralarında önemli bir fark olmadığı söylenebilir.

Güvenirlik çalışması kapsamında ayrıca soruların öğrenciler tarafından aynı yaklaşım ile algılanıp algılanmadığı, soruların zorluk derecelerinin birbirine eşit olup olmadığı Hotelling T^2 seçeneği ile değerlendirilmiştir. Hotelling T^2 testi sonucuna göre ($F= 6.907, p < .000$) her bir sorunun ortalamasının birbirinden farklı olduğu yani soruların zorluk dereceleri birbirinden farklı olduğu belirlenmiştir.

Envanterde bir bütün olarak güvenilirliğinin değerlendirilmesinin ardından envanterde yer alan 5 ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ve 1 bilgi testinin güvenilirlik çalışması ayrıca yapılmıştır.

Ergenlik Dönemi Değişiklikleri Bilgi Testi: Ergenlik Dönemi Değişiklikleri Bilgi Testi'nde ergenlik dönemi değişiklikleri ile ilgili bazı bilgilerin doğruluğunu ya da yanlışlığını test etmeye yönelik 18 madde yer almaktadır. Bu bilgi testinden yer alan maddelerden bazıları şunlardır: "Ergenlik döneminde, erkeklerde zaman zaman gece boşalması (sıvı akıntısı, ıslak rüya) olması normaldir", "Ergenlik döneminde cinsel organlarda büyüme ve değişimler gözlenir.". Maddeler doğru, yanlış ve kararsızım şeklinde cevaplanmaktadır. Testte yer alan toplam 18 maddeden 12'si olumlu, 6'sı olumsuz ifadeden oluşmakta ve olumsuz maddeler ters yönde puanlanmaktadır. Puanlamada ise doğru olarak işaretlenenler 1, yanlış ve bilmiyorum seçenekleri ise 0 olarak puanlanmaktadır. Bilgi testinin KR-21 güvenilirlik katsayısı .81 olarak bulunmuştur.

Ergenlik Dönemi Değişiklikleri Bilgi Testi dışında envanterde yer alan ölçeklerin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bulgular Tablo 2'de açıklanmaktadır. Ölçeklerin geçerlik çalışması kapsamında yapı geçerliği açıklayıcı faktör analizi ile incelenmiştir. Faktör analizi yapılmadan önce ilk olarak her bir maddeden alınan puanlarla ölçeğin tümünden alınan puanlar arasındaki korelasyonlar hesaplanmış ve madde-test puanı korelasyonu .40'ın altında olan maddeler atılmıştır. Ardından verilerin faktör analizine uygunluğunu test etmek için Kaiser-Meyer-Olkin değeri ve Bartlett Testi yapılmıştır. Faktör analizinde varimax dik döndürme tekniği uygulanmış ve herhangi bir maddenin bir faktör için uygun olup olmadığına karar verirken faktör yükü en az .40 ve en yakın faktördeki faktör yükü arasında en az .10 puanlık farkın olması esas alınmıştır (Büyüköztürk, 2009; Tavşancıl, 2006).

Deneysel İşlem

Araştırmada deney grubunu oluşturan üyeler, her biri iki ders saati (80 dakika) süren 8 oturumluk cinsel eğitim programına katılmışlardır. Program uygulaması başlamadan önce deney grubundaki öğrencilerin velilerine seminer düzenlenmiş ve velilerden gerekli izinler alınmıştır. Yapılan seminerde makalenin birinci yazarının kendini tanıtmayı ardından cinsel eğitim programının içeriğinden bahsedilmiş, velilerin soruları yanıtlanmış, programın konuları ve oturum tarihleri ile ilgili bilgiler ile birlikte uygulayıcının iletişim bilgileri velilere dağıtılmış ve her veliden çocuğunun programa katılabilmesi için izin belgesi alınmıştır.

Program içeriğinin belirlenmesinde Amerika Birleşik Devletleri Cinsellik Bilgi ve Eğitim Konseyi'nin (SIECUS, 2004) belirttiği ana kavramlar, konular ve hedefler dikkate alınmıştır. Ayrıca program hazırlanırken toplumsal beklentiler, çocuk ve ergenlerin gelişimsel farklılıkları, sosyoekonomik etkiler, dini ve diğer kültürel etkenler göz önünde bulundurulmuştur. Bu kapsamda; tanışma oturumu olarak düzenlenen ilk oturumun ardından ikinci oturumda, ergenlik dönemi gelişim özellikleri; üçüncü oturumda, üreme sağlığı; dördüncü oturumda, yakın ilişkiler; beşinci oturumda, sağlıklı ve sağlıklı olmayan ilişkiler ile şiddet içeren ilişkilerden korunma yöntemleri; altıncı oturumda, karar verme ve hayır deme becerisi; yedinci oturumda, duygusal, fiziksel ve cinsel istismar ve ihmal; sekizinci oturumda, toplumsal cinsiyet ve cinsellikle ilgili yanlış inanış konularına yer verilmiştir. Programın uygulanmasında ısınma etkinlikleri, rol oynama, beyin fırtınası, küçük grup çalışması ve grup yarışması gibi etkinliklerle katılımcıların aktif olması sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın amacı doğrultusunda ilköğretim 6. sınıf öğrencilerine yönelik hazırlanan cinsel eğitim programına katılan ve katılmayan öğrencilerin cinsel sağlık bilgi ve tutumlarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla çok değişkenli ANOVA (MANOVA) analizi ardından da diskriminant analizi yapılmıştır. MANOVA bağımlı değişkenlerin bileşeninden elde edilen grup ortalama puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını inceleyen bir tekniktir (Büyüköztürk, 2009).

Ancak MANOVA yapmadan önce MANOVA için gerekli olan bazı varsayımların karşılanması gerekmektedir. MANOVA için karşılanması gereken varsayımlardan ilki her gözenekteki katılımcı sayısının birbirine eşit ya da yakın olması gerekliliğidir (Coakes, 2005; Tabachnick ve Fidell, 2001). Bu varsayım açısından bu durum değerlendirildiğinde her bir gözenekteki n sayısı 14 olduğu için bu varsayım karşılanmıştır. MANOVA için karşılanması gereken varsayımlardan ikincisi her bir gözenekte bağımlı değişken sayısından fazla katılımcının yer almasıdır (Coakes, 2005). Bu varsayım açısından bu araştırmanın verileri değerlendirildiğinde araştırmanın altı bağımlı değişkeni (ergenlik dönemi değişiklikleri bilgi düzeyi, arkadaşlık ve romantik ilişkilerle ilgili tutumları, karar verme ve hayır diyebilmeye becerileri, cinsel, fiziksel ve duygusal bilgi ve tutumları, toplumsal cinsiyet ve ergenlikle ve cinsellikle ilgili yanlış inanışlar) olduğu görülmektedir. Deney ve kontrol gruplarında yer alan kız ve erkek sayıları 14 olduğu için bu varsayım da karşılanmıştır.

MANOVA için karşılanması gereken bir diğer varsayım tek değişkenli ve çok değişkenli normaldir. Bu çalışmada araştırma verilerinin tek değişkenli normal varsayımını karşılayıp karşılamadığını belirlemek için Shapiro-Wilk testi yapılmıştır. Genellikle normal dağılımın incelenmesinde Kolmogorov Smirnov testi kullanılmasına rağmen çoklu karşılaştırmalarda Shapiro-Wilk daha güçlü bir test olduğu (Razali ve Wah, 2011) ve örneklem sayısı küçük olduğu için bu test tercih edilmiştir. Analiz sonucunda, ön test puanları açısından tüm ölçekler için deney kız, deney erkek, kontrol kız ve kontrol erkek olmak üzere dört grupta da normal varsayımının karşılandığı görülmektedir. Diğer yandan, hayır deme ve karar verme ölçeğine ilişkin olarak deney grubunda yer alan erkeklerin (Shapiro-Wilk= .86, $p < .05$) ve kızların son testinde (Shapiro-Wilk= .84, $p < .05$), toplumsal inanış ölçeğine ilişkin olarak deney grubunda yer alan erkeklerin (Shapiro-Wilk= .82, $p < .05$) ve kızların (Shapiro-Wilk= .83, $p < .05$) puan dağılımlarında normalliğin var olmadığı belirlenmiştir. Normal dağılım göstermeyen son test puanları da analize dahil edilmiş ancak MANOVA çıktılarının yorumlanmasında normal varsayımına sıkı sıkı bağlı olmayan ve dağılımın normal olmamasına robust olan Pillai's Trace katsayısının kullanılmasına karar verilmiştir.

MANOVA için gerekli olan çok değişkenli normal varsayımı ise Mahalanobis uzaklıkları hesaplanarak test edilmiştir (Coakes, 2005). Mahalanobis uzaklıkları hesaplandıktan sonra buradan elde edilen değerler ki-kare tablosunda altı bağımlı değişken .001 için verilen (k-1) kritik değerle karşılaştırılmıştır. Ki-kare tablosunda kritik değer 20.51 olarak bulunmuştur. Bu verilerdeki en yüksek Mahalanobis değeri (13.09) kritik değerden düşük olduğu için çok değişkenli normalliğin karşılandığı varsayılmıştır.

MANOVA yapabilmek için sağlanması gereken bir diğer varsayım doğrusallıktır. Doğrusallık varsayımı saçılma diyagramı ile incelenmiş ve bu matriste yer alan dağılımların elips şeklinde dağıldığı görülmüştür. Bu nedenle çok değişkenli doğrusallığın da sağlandığı kabul edilmiştir.

MANOVA için gerekli olan bir diğer varsayım eş varyanslılıktır. Varyans kovaryans matrislerin eşitliği Box M testi ile incelenmiştir. Box M testi çok değişkenli normalliğe fazlasıyla duyarlı olduğu için p değeri $p < .0001$ olarak kabul edilmiştir. Varyans-kovaryans matrislerinin eşitliği (Box M= 357.78, $F_{144-13107} = 1.96$, $p < .0001$) test sonucu anlamlı olduğu dolayısıyla da varyans-kovaryans matrislerinin homojen olmadığı görülmektedir. Field (2009) denek sayılarının eşit olması durumunda Box testinin sonuçlarının göz ardı

edilebileceğini ve Hotelling's and Pillai's değerlerinin dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca MANOVA yapılırken varyansların eşit olmadığı göz önünde bulundurulmuş ve Tek yönlü ANOVA yapılarak kontrol edilmiştir.

MANOVA için gerekli olan son varsayım çoklu bağlantı problemin olmamasıdır. Bağımsız değişkenler arasında güçlü ilişkilerin olmasına bağlantı veya çoklu bağlantı adı verilmektedir. Yapılan korelasyon analizi sonucunda çoklu bağlantı problemi olmadığı belirlenmiştir.

MANOVA'nın anlamlı çıkması sonucunda elde edilen verilerin diskriminant analizi yapılması önerildiği için (Field, 2009) diskriminant analiz de yapılmıştır.

Bulgular

Deney ve kontrol gruplarını oluşturan öğrencilerin Cinsel Sağlık Bilgi ve Tutum Envanteri'nde yer alan bilgi testi ve ölçeklerden elde ettikleri ön test-son test puanlarına ilişkin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3'te verilmiştir.

Deney ve kontrol gruplarında bulunan deneklerin Ergenlik Dönemi Değişiklikleri Bilgi Testi, Arkadaşlık ve Romantik İlişkilerle İlgili Tutum Ölçeği, Karar Verme ve Hayır Diyebilmeye Yönelik Tutum Ölçeği, Cinsel, Fiziksel ve Duygusal Bilgi Ve Tutum Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Ölçeği ile Ergenlikle ve Cinsellikle İlgili Yanlış İnanışlar Ölçeği öntest ve sontest ölçümlerinden aldıkları puanların ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olup olmadığı MANOVA tekniği ile incelenmiştir (Tablo 4).

Tablo 4. MANOVA Testi Sonuçları

Etki		Değer	F	Hipotez	sd	p
Intercept	Pillai'sTrace	.99	6511.1(a)	6.00	99.00	.00
	Hotelling's Trace	394.61	6511.1(a)	6.00	99.00	.00
Grup	Pillai'sTrace	.620	4.38	18.00	303.00	.00
	Hotelling'sTrace	1.32	7.19	18.00	293.00	.00
Test	Pillai'sTrace	.45	13.73(a)	6.00	99.00	.00
	Hotelling'sTrace	.83	13.73(a)	6.00	99.00	.00
Grup* Test	Pillai'sTrace	.554	3.80	18.00	303.00	.00
	Hotelling'sTrace	1.024	5.55	18.00	293.00	.00

Tablo 4'de görüldüğü gibi grup değişkeni değerlendirildiğinde hem Pillai's Trace ($V=.62, p=.000$) hem de Hotelling's Trace ($T=1.32, p=.000$) değerleri anlamlı çıkmıştır. Benzer

şekilde öntest-sontest değişkeni açısından değerlendirildiğinde de hem Pillai's Trace ($V= .45$, $p= .000$) hem de Hotelling's Trace ($T=1,32$, $p= .000$) değerleri anlamlı çıkmıştır. Son olarak grup*test etkileşimi değerlendirildiğinde de yine hem Pillai's Trace ($V = .55$, $p = .000$) hem de Hotelling's Trace ($T=.83$, $p = .000$) değerleri anlamlı çıkmıştır. Buna göre verilen eğitimin ergenlik dönemi değişiklikleri bilgi düzeyleri, arkadaşlık ilişkileri ve romantik ilişkilerle ilgili tutumları, hayır diyebilme ve karar vermeyle ilgili tutumları, cinsel, fiziksel ve duygusal istismar ile ilgili bilgi düzeyleri ve tutumları, toplumsal cinsiyetle ilgili tutumları ve ergenlik dönemi ve cinsellikle ilgili yanlış inanışları üzerinde grup*test etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir.

Verilerin analizinde de belirtildiği gibi MANOVA için gerekli olan varsayımlardan biri eş varyanslılık varsayımı karşılanamadığı için MANOVA sonuçları Tek yönlü ANOVA yapılarak da kontrol edilmiştir. Bağımlı değişkenlere ilişkin tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 5'de yer almaktadır.

Tablo 5'de görüldüğü gibi ölçümlerden bağımsız olarak sadece gruplar dikkate alındığında ergenlik dönemi değişiklikleri bilgi testi puan ortalamalarında, $F(3,161.17)= 17.32$, $p < .001$, romantik ilişkiler ölçeği puan ortalamalarında, $F(3,143.84)= 11.79$, $p < .001$, hayır diyebilme ve karar verme ölçeği puan ortalamalarında, $F(3,182.63)= 11.22$, $p < .001$, cinsel, fiziksel ve duygusal istismar ölçeği puan ortalamalarında $F(3,164.81)= 9.30$, $p < .001$, toplumsal cinsiyet ölçeği puan ortalamalarında $F(3,250.74)= 10.95$, $p < .001$, ergenlik dönemi ve cinsellikle ilgili yanlış inanışlar ölçeği puan ortalamalarında $F(3,130.64)= 14.44$, $p < .001$, anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Grup değişkeninden bağımsız olarak sadece ölçüm sırası göz önünde bulundurulduğunda tüm katılımcıların ölçümlerin değişimine bağlı olarak ergenlik dönemi değişiklikleri bilgi testi puan ortalamalarının $F(1,339.5)= 36.49$, $p < .001$, arkadaşlık ilişkileri ve romantik ilişkiler ölçeği puan ortalamalarının $F(1,192.93)= 15.81$, $p < .001$, hayır diyebilme ve karar verme ölçeği puan ortalamalarının $F(1,132.89)= 8.16$, $p < .005$, cinsel, fiziksel ve duygusal istismar ölçeği puan ortalamalarının $F(1,322.32)= 18.18$, $p < .001$, toplumsal cinsiyet ölçeği puan ortalamalarının $F(1,203.58)= 8.89$, $p < .004$, ergenlik dönemi ve cinsellikle ilgili yanlış inanışlar ölçeği puan ortalamalarının $F(1,264.14)= 29.20$, $p < .001$, değiştiği saptanmıştır. Son olarak deneysel işlemin etkisinin görülebileceği ve etkileşim olarak adlandırılan grup ve ölçüm etkileşimi, ergenlik dönemi değişiklikleri bilgi testi puan ortalamalarının $F(3,155.86)= 16.75$, $p < .001$, arkadaşlık ilişkileri ve romantik ilişkiler ölçeği puan ortalamalarının $F(3,78.53)= 6.44$, $p < .001$, hayır diyebilme ve karar

verme ölçeği puan ortalamalarının $F(3,80.58)= 4.95, p < .003$, cinsel, fiziksel ve duygusal istismar ölçeği puan ortalamalarının $F(3,198.51)= 11.20, p < .001$, toplumsal cinsiyet ölçeği puan ortalamalarının $F(3,148.15)= 6.47, p < .001$, ergenlik dönemi ve cinsellikle ilgili yanlış inanışlar ölçeği puan ortalamalarının $F(3,90.21)= 9.97, p < .001$ ölçümler değişikçe deney ve kontrol gruplarında farklılaştığını göstermektedir.

ANOVA sonuçları anlamlı çıktığından dolayı ortalamalar arasında gözlenen farkın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak için Tukey testi, Tukey testi sonuçlarını doğrulamak içinde Games-Howell testi yapılmıştır.

Ergenlik dönemi değişiklikleri bilgi testi, arkadaşlık ilişkileri ve romantik ilişkiler ölçeği, hayır diyebilme ve karar verme ölçeği, cinsel, fiziksel ve duygusal istismar bilgi ve tutum alt ölçeği, toplumsal cinsiyet ölçeği, ergenlik dönemi ve cinsellikle ilgili yanlış inanışlar ölçeği'ne ilişkin gruplar arasındaki farkın kaynağı incelendiğinde deney erkek grubu ile kontrol erkek grubu arasında ve deney kız grubu ile kontrol kız grubu arasında puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Games-Howell testi sonuçları da Tukey testi sonuçlarını desteklemiştir.

MANOVA'dan elde edilen sonuçlar diskriminant analiz ile de incelenmiştir. Diskriminant analiz sonucunda elde edilen özdeğerlere bakıldığında üç diskriminant fonksiyonu ortaya çıkmıştır. İlk fonksiyon deney ve kontrol grubu arası farklılığın % 33.8'ini (kanonik $R^2= .58$) ikinci fonksiyon deney ve kontrol grubu arası farkın % 4'ünü (kanonik $R^2= .21$), üçüncü fonksiyon ise deney ve kontrol grubu arası farkın % 1'ini (kanonik $R^2= .12$) açıklamaktadır. Kanonik diskriminant fonksiyonlarına bakarsak, 1. fonksiyon toplam varyansın % 89.1'ini, 2. fonksiyon toplam varyansın % 8.3'ünü, 3. fonksiyon ise toplam varyansın % 2.6'sını açıklamaktadır. Bu sonuçlar deney kız, deney erkek, kontrol kız ve kontrol erkek grupları arasında fark olduğunu göstermektedir. Hangi gruplar arasında fark olduğunu Wilk's Lambda test istatistiği testi ile bakılmıştır. Sonuçlar Tablo 6'da yer almaktadır.

Bu diskriminant fonksiyonlarının kombinasyonu deney kız, deney erkek, kontrol kız ve kontrol erkek gruplarında anlamlı olarak farklılaşmaktadır [$\lambda= 0.62, X^2(18)= 50.43, p=.000$]. Fakat birinci fonksiyonu çıkarınca ikinci fonksiyon deney kız, deney erkek, kontrol kız ve kontrol erkek gruplarında anlamlı olarak farklılaşmamaktadır [$\lambda= 0.94, X^2(10)= 6.51, p=.000$]. Ayrıca birinci ve ikinci fonksiyonu çıkarınca üçüncü fonksiyonda deney kız, deney

erkek, kontrol kız ve kontrol erkek gruplarında anlamlı olarak farklılaşmamaktadır [$F(2, 112) = 0.98$, $X^2(4) = 1.55$, $p = .000$].

Tablo 6. *Wilk's Lambda Test İstatistiği Sonuçları*

Fonksiyon Testi	Wilks' Lambda	Ki kare	Sd	p.
1'den 3'e	.621	50.434	18	.000
2'den 3'e	.940	6.519	10	.770
3	.985	1.552	4	.817

Diskriminant fonksiyonu için toplam doğru sınıflandırma yüzdesi %41.1 olarak bulunmuştur. Kalaycı (2005) sınıflandırma doğruluğunu değerlendirmek için nisbi şans kriteri ve maksimum şans kriterinin hesaplanması gerektiğini belirtmektedir (akt. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Burada örneklem 112 kişiden oluşmakta ve her grupta 28 kişi yer almaktadır. Bir deyişle araştırma grubunun % 25'i ilk grupta, % 25'i ikinci grupta, % 25'i üçüncü grupta ve % 25'i dördüncü grupta yer almaktadır. Dolayısıyla şans değeri % 25'dir. Analiz sonucu elde edilen sınıflandırma değeri ise % 41.1'dir. Bu değer % 25'den büyük olduğu için analizin sınıflandırma doğruluğu şans kriterinden yüksektir. Bir başka deyişle elde edilen diskriminant fonksiyonu şansla sınıflandırmanın ötesinde doğru sınıflandırma yapmıştır. Sonuç olarak yapılan analizler doğrultusunda, cinsel eğitim programının 6. Sınıf öğrencilerinin bilgi ve tutumlarının gelişmesinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgular; deney grubuna uygulanan cinsel eğitim programının öğrencilerin ergenlik dönemi değişiklikleri bilgi düzeyleri, arkadaşlık ilişkileri ve romantik ilişkilerle ilgili tutumları, hayır diyebilme ve karar vermeyle ilgili tutumları, cinsel, fiziksel ve duygusal istismar ile ilgili bilgi düzeyleri ve tutumları, toplumsal cinsiyetle ilgili tutumları ve ergenlik dönemi ve cinsellikle ilgili yanlış inanışları üzerinde etkili olduğu göstermektedir.

Araştırma sonucunda cinsel eğitim programına katılan erkek ve kız öğrencilerin (deney grubu) bu programa katılmayan erkek ve kız öğrencilere göre (kontrol grubu) ergenlik dönemi değişiklikleri bilgi testi, arkadaşlık ilişkileri ve romantik ilişkiler alt ölçeği, hayır diyebilme ve karar verme alt ölçeği, cinsel, fiziksel ve duygusal istismar alt ölçeği, toplumsal

cinsiyet alt ölçeği ve ergenlik dönemi ve cinsellikle ilgili yanlış inanışlar alt ölçeği puanlarında anlamlı düzeyde bir artma olduğu bulunmuştur. Elde edilen bu bulgular araştırmanın denencelerini doğrulamaktadır. Buna göre cinsel eğitim programının ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin ergenlik dönemi değişiklikleri bilgi düzeylerini arttırmada, arkadaşlık ilişkileri ve romantik ilişkilerle ilgili tutumlarında olumlu yönde değiştirmede, hayır diyebilme ve karar vermeyle ilgili tutumlarında olumlu yönde değiştirmede, cinsel, fiziksel ve duygusal istismar ile ilgili bilgi düzeylerini arttırmada ve tutumlarını olumlu yönde değiştirmede, toplumsal cinsiyetle ilgili tutumlarında olumlu yönde değiştirmede ve ergenlik dönemi ve cinsellikle ilgili yanlış inanışlarını azaltmada etkili olduğu söylenebilir.

İlgili alan yazında cinsel eğitim programlarının cinsel bilgi düzeylerini arttırdığı ve olumlu tutumlar geliştirdiğini destekleyen birçok araştırma vardır (Dye ve Dawn, 2006; Santelli, Morrow, Anderson ve Duberstein, 2006). Young Song, Pruitt, McNamara ve Colwell (2000) tarafından 1960-1997 arasındaki cinsel bilgi ve üreme eğitimi programlarından 67 çalışma incelenmiş ve bu inceleme sonucunda uygulanan eğitim programlarının % 97'sinin öğrenciler üzerinde olumlu etki yarattığı sonucuna varılmıştır. Kirby ve diğerleri (2007) tarafından yapılan çalışmada ise Amerika Birleşik Devleti'nde farklı eyaletlerde uygulanan 83 tane cinsel eğitim programının etkililiğini incelenmiş ve incelenen programların üçte ikisinin cinsel davranışlar üzerinde önemli etkisi olduğu bulunmuştur. Ülkemizde de bu bulguları destekleyici bazı araştırma bulguları bulunmaktadır (Çok, 2003; Güler ve Yöndem, 2007).

Birçok insan ergenlere verilecek cinsel eğitimin tahrik unsuru ve uygunsuz davranışlara neden olacağını, cinsel eğitimin toplumun değer yargılarına zarar vereceğini, gençlere doğum kontrol yöntemlerini anlatmanın evlilik öncesi izin anlamına geldiğini, gençleri erken ve yanlış cinsel ilişkiye yönlendireceği, cinselliğin ne kadar çok konuşulursa o kadar çok sorun çıkacağını düşünmektedir. Fakat yapılan çalışmalar bu kaygının yerinde olmadığını göstermektedir (Sungur, 2003; Taşçı, 2003). Somers (2001) ergenler üzerinde cinsel konulardaki bilgi kaynaklarının ergenlerin cinsel bilgi, tutum ve davranışları üzerindeki etkisini araştırdığı çalışmada; ergenlerin cinsel eğitim almasının öğrencilerin cinsel davranışlarını azalttığı, bilgi düzeylerini arttırdığı ve olumlu tutumlar geliştirdiği sonucu bulunmuştur.

Flört ve romantik ilişkilerde ergenin sosyal yaşamında önemli bir kısmı kapsamaktadır. Yapılan araştırmalar ergenlikteki romantik ilişkilerin hem ergenin hali hazırdaki işlevselliğini hem de ilerleyen yıllardaki psiko-sosyal gelişimini desteklediğini göstermektedir. Diğer yandan romantik ilişkilerin erken başlaması ile hem kızlarda hem de

erkeklerde psiko-sosyal uyumun bozulması, düşük benlik algısı, düşük akademik başarı, madde kullanımı ve erken yaşta cinsel ilişkide bulunma arasında ilişki olduğu bilinmektedir (Siyez, 2009). Özetle, cinselliğin doğal ve olumlu niteliğinin yanı sıra beraberinde taşıdığı riskleri de dikkate aldığımızda uygulanan cinsel eğitimin önemi tekrar ortaya çıkmaktadır. Bu araştırma kapsamında romantik ilişkiler konusu ele alınmıştır. Öğrenciler romantik ilişkiler ile ilgili farkındalık kazanmış ve olumlu tutumlar geliştirmiştir.

Bireylerin sağlıklı ve mutlu bir cinsel yaşam sürdürmelerinde cinsellikle ilgili doğru karar verme becerilerini geliştirmeleri de etkilidir. Doğru karar verme süreci, kendi davranışlarını öğrenmesi yoluyla, yeni ve karmaşık yaşantılarla baş edebilmesini sağlayan temel bir yaşam becerisidir. Siyez ve Siyez'in (2007) tarafından lise öğrencilerinin cinsel davranışlarının incelendiği araştırmada, cinsel ilişkide bulunan ergenlerin yarısından fazlasının ilk kez cinsel ilişkiye girerken kendilerini baskı altında hissettiklerini belirtmişlerdir. SIECUS da (2004) kapsamlı bir cinsel eğitim programının öğrencilerin kişisel becerilerini geliştirmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu nedenle hazırlanan cinsel eğitim programı ile öğrencilerin karar verme ve hayır diyebilmeye yönelik tutumlarındaki olumlu artış son derece önemlidir.

Bir diğer önemli konu ise çocuk ve ergen istismarıdır. Gerek ülkemizde gerekse yurtdışında çocuk ve ergen istismarına sıkça rastlanılmaktadır. Ülkemizde bu konuda yapılan çalışmaların eksikliği nedeniyle bilinen rakamlardan çok daha fazla sayıda istismarın yaşandığı düşünülmektedir (İşeri, 2008). Trakya Üniversitesi'nde yapılan bir çalışmada aile içi cinsel istismar yaşantısının % 1.4 oranında olduğu bulunmuştur (Koten, Tuğlu ve Abay, 1996). 9-11. sınıf kız öğrencileriyle yapılan bir çalışmada ise %1.8 oranında aile içi cinsel istismar yaşantısı bildirilmiş, öğrencilerin % 11.3'ünün çocukken özel bölgelerine istemedikleri şekilde dokunulduğunun, % 4.9'u ise cinsel ilişkiye zorlandıklarını belirtmişlerdir (Alikışifoğlu ve diğ., 2006). 14-17.5 yaş arasındaki 839 lise öğrencisi ile yapılan bir araştırmada ise, öğrencilerin yaşam boyunca % 10,7'si cinsel istismara uğradıklarını belirtmiştir (Zoroğlu ve diğ., 2001). Fakat bu rakamların gerçeği yansıtmadığı ve vakaların yalnızca % 15'inin bildirildiği düşünülmektedir (İşeri, 2008; Yates, 1997). Ayrıca istismara uğrayan kişilerin geleneksel değerlere bağlı olarak bu yaşantıyı saklama eğilimindedirler ve istismar konusunda yardım istememektedirler (Kayı, Yavuz ve Arıcan, 2000). Ergenlerin fiziksel ve psikolojik olarak zarar görmemeleri ve istismardan kendilerini koruyabilmeleri için eğitim programında istismar konusuna yer verilmiştir (Çok, 2003; Sanderson, 2010).

Araştırmanın sonuçları değerlendirilirken araştırmanın sınırlılıkların dikkate alınması gerekmektedir. İlk olarak araştırmanın denekleri İzmir ili Bornova ilçesinde orta sosyo-ekonomik düzeyde ve genellikle göç eden ailelerin bulunduğu Altındağ semtinde bulunan bir ilköğretim okulunun altıncı sınıf öğrencileri arasından seçildiğinden, elde edilen bulgular ancak benzer gruplara genellenebilir. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise izlem çalışmasının yapılmamış olmasıdır.

Bu çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, ileride yapılacak çalışmalara ışık tutabilecek ve alanda çalışan psikolojik danışmanlara ve diğer uzmanlara yardımcı olabilecek öneriler şu şekilde sıralanabilir:

1. Okullarda temel eğitim döneminden itibaren cinsel sağlık eğitiminin verilmeye başlanmasının ve konu ile ilgili yapılandırılmış eğitim programlarının daha yaygın bir şekilde kullanılması gerekliliğine inanılmaktadır.
2. Okullarda öğrencilere verilen eğitimlere ek olarak aileleri bilgilendirmeye ve ailelerinin farkındalıklarını arttırmaya yönelik çalışmalarda planlanmalıdır.
3. Konsültasyon çalışmaları ile okul personelinin özellikle de öğretmenlerin konu ile ilgili farkındalıklarının artırılması gerekliliğine inanılmaktadır.
4. Cinsel eğitim programları geliştirilirken gençlerin yaşına, gelişim düzeyine, bireysel farklılıklarına, yaşadıkları toplumun kültürel özelliklerine, aile yapılarına ve de cinsellikle ilgili ihtiyaç ve kaygılarına göre hazırlanması gerektiğine inanılmaktadır.
5. Programın içeriği belirlenirken alan uzmanları, ebeveynler, öğrenciler ve öğretmenlerin cinsel eğitimin içeriği konusunda görüşleri alınabilir.
6. Araştırma ilköğretim 6. sınıfa devam eden öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Yapılacak başka çalışmalar değişik örneklem gruplarında ve değişik yaş grupları üzerinde yapılabilir. Eğitim programının etkilerinin sürekli olması bakımından daha uzun süreli çalışma yapılabilir.
7. Farklı eğitim modellerine dayanan cinsel eğitim programlarının etkililiği incelenebilir.
8. Yapılan çalışmalarda öğrencilerin becerilerindeki artış değerlendirilmemiştir. Yapılacak çalışmalarda öğrencilerin becerilerinde artış olup olmadığı değerlendirilebilir.

Kaynakça

- Akalın, A. (2002). Cinsel kimlik gelişimi. İçinde N. Fincancıoğlu, ve A. Bulut (Ed.), *Öğretmen ve öğretmen adayları için cinsel sağlık eğitimi* (ss:55-66). İstanbul: Ceren Yayın Dağıtım.
- Alikaşifoğlu, M., Erginöz, E., Ercan, O., Albayrak-Kaymak, D., Uysal, O., ve İlter, O. (2006). Sexual abuse among female high school students in Istanbul, Turkey. *Child Abuse & Neglect*, 30(3), 247-255.
- Araptarlı, N. (1986, Ekim). *Gençlerin cinsel bilgi düzeyi, tutumları ve ailenin cinsel tutumlarının karşılaştırılması*. XXII. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Marmaris.
- Bayhan, P., ve Artan, İ. (2004). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Bulut, A., Nalbant, H., ve Çokar, M. (2002). Ergenlerin sağlık bilincinin geliştirilmesi projesi: Ergenler ve sağlık durum raporu. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Buston K., Wight, D., ve Hart, G. (2002). Inside the sex education classroom: The importance of context in engaging pupils. *Culture, Health & Sexuality*, 4(3), 317-335.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (10. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (2006). *Cinsel sağlık ve üreme sağlığı araştırması*. İstanbul: Yazar.
- Coakes, S. J. (2005). *SPSS 12.0 for windows: Analysis without anguish*. Australia: John Wiley.
- Çok, F. (2003). *Ergenlerin cinsel eğitimi bir program denemesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik. Tek ve çok değişkenli dağılımlar için sayıtların analizi, lojistik regresyon analizi, diskriminant regresyon analizi, küme analizi, açıklayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi, yol analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dye, C., ve Dawn, M. U. (2006). Moderating effects of gender on alcohol use: Implications for condom use at first intercourse. *Journal of School Health*, 76(3), 111-116.
- Ercan, L. (2001). Ergenlik döneminde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 9(2), 47-58.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. Los Angeles: Sage Publication.
- Gençalp, N.S., ve Gürsoy, E. (2010). Cinsel sağlık eğitiminin önemi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 6(23), 29-36.

- Giray, H., ve Kılıç, B. (2004). Bekar kadınlar ve üreme sağlığı. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 13(8), 286-289.
- Gölbaşı, Z., ve Eroğlu, K. (2003). Ankara ili merkezi ortaöğretim okullarındaki öğrencilerin cinsel eğitime ilişkin görüşleri. *Klinik Bilimler Dergisi*, 9(6), 759-765.
- Güler, S., ve Yöndem Z. D. (2007). Ergenlik ve cinsel sağlık eğitimi ile ilgili grup rehberliğinin 6. sınıf öğrencilerinin bilgi ve tutumlarına etkisi. *İlköğretim Online*, 6(1), 2-10. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ilkonline/article/viewFile/5000038321/5000037-177> adresinden 24 Ocak 2011 tarihinde edinilmiştir.
- Hilton, G. L. S. (2007). Listening to the boys again: An exploration of what boys want to learn in sex education classes and how they want to be taught. *Sex Education*, 7(2), 161-174.
- İşeri, E. (2008). Cinsel istismar. İçinde F. Ç. Çetin, E. İşeri, S. Miral, N. Motavallı, B. Pehlivan Türk, T. Türkbay, R. Uslu, ve F. Ünal (Ed.), *Çocuk ve ergen psikiyatrisi temel kitabı*. (ss: 470-477). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Jones, K. T. (2009). *Exploring adolescent mothers' perceptions of school-based sexuality education* (Yayınlanmış Doktora Tezi). University of Arkansas for Medical Sciences, Arkansas. <http://pqdtopen.proquest.com>. (UMI NO: 3371360)
- Karabey, S., ve Müftüoğlu, N. (2006). *Gençlik ve cinsellik*. İstanbul: Cinsel Eğitim, Tedavi ve Araştırma Derneği Yayını.
- Kayı, Z., Yavuz, M. F., ve Arıcan, N. (2000). Kadın üniversite gençliği ve mezunlarına yönelik cinsel saldırı mağdur araştırması. *Adli Tıp Bülteni*, 5(3), 157-163.
- Kirby, D., Laris, B. A., ve Rolleri, L. A. (2007). Sex and HIV education programs: Their impact on sexual behavior of young people throughout the world. *Journal of Adolescent Health*, 40(3), 206-217.
- Knudtson, L., ve Coleman, H. L. (2008). Adolescent sexual health and development. İçinde H. L. K. Coleman ve C. J. Yeh (Ed.), *Handbook of School Counseling* (ss:243-257). New York: Routledge.
- Kohler, P. K., Manhart, L. E., ve Lafferty, W. E. (2008). Abstinence-only and comprehensive sex education and the initiation of sexual activity and teen pregnancy. *Journal of Adolescent Health*, 42(4), 344-351.
- Koten, Y., Tuğlu, C., ve Abay, E. (1996). *Üniversite öğrencileri arasında ensest bildirim*. XXXII Ulusal Psikiyatri Kongresi. Ankara: GATA Basımevi.
- Langille, D., Graham, J., ve Marshall, E. (2000). Developing understanding from young women's experiences in obtaining sexual health services and education in a Nova Scotia community. *Centres of Excellence for Women's Health Research Bulletin*, 1(1), 20-21.
- Measor, L. (2004). Young people's views on sex education: Gender, information and knowledge. *Sex Education*, 4(2), 153-166.

- Orwin, G. H. (1995). *Understading the adolescent*. Washington: American Psychiatric Press.
- Ozan, S., Aras, S., Şemin, S., ve Orçin, E. (2005). Sexual attitudes and behaviors among medical students in Dokuz Eylül University, Turkey. *European Journal of Contraception and Reproductive Health Care*, 10(3), 171-183.
- Özyurt, B. (2010). Gelişim konularına genel bakış. İçinde A. Kaya, (Ed.), *Eğitim Psikolojisi* (ss:1-28). (Dördüncü baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Razali, N. M., ve Wah, Y. B. (2011). Power comparisons of Shapiro-Wilk, Kolmogorov-Smirnov, Lilliefors and Anderson-Darling tests. *Journal of Statistical Modeling and Analysis*, 2(1), 21-33.
- Sanderson, C. (2010). *Çocuğun cinsel eğitimi ve tacizden koruma rehberi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Santelli, J. S., Morrow, B., Anderson, J. E., ve Duberstein, L. L. (2006). Contraceptive use and pregnancy risk among united states high school students, 1991-2003. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health*, 38(2), 106-111.
- Santrock, J. W. (2012). *Ergenlik*. İçinde D. M. Siyez (Çev. ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- Selçuk, Z. (2006). *İlköğretim 6. Sınıf Kız Öğrencilerine Uygulanan Cinsel Sağlık Eğitiminin Cinsel Sağlık Bilgilerine Etkisinin İncelenmesi*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Sexuality Information and Education Council of the United States (2004). *Guidelines for comprehensive sexuality education*. New York: Fulton Press.
- Sezgin B., ve Akın A. (1998). Adölesan dönemi üreme sağlığı. *Sağlık ve Toplum Dergisi*, 8(3-4), 27-32.
- Siyez, E., ve Siyez D. M. (2007). Ergenlerin cinsel yaşam deneyimlerinin bazı psiko-sosyal değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Türk Üroloji Dergisi*, 33(1), 56-63
- Siyez, D. M. (2009, Nisan). *Ergenlerle ergenlikte romantik ilişkiler üzerine yapılabilecek bir sınıf rehberliği çalışmasının tanıtımı*. Tevfik Fikret okulları eğitimde yeni yönelimler sempozyumu(266-270). İzmir.
- Siyez, D. M. (2010). *Ergenlerde problem davranışlar okul temelli önleme çalışmaları ile ilgili uygulama örnekleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Somers, C. L. (2001). Does source of sex education predict adolescents sexual knowledge, attitudes and behaviors? *Education*, 121(4), 474-682.
- Strange, V., Forrest, S., ve Oakley, A. (2003). Mixed or single sex education: How would people like their sex education and why? *Gender and Education*, 15(2), 201-214.
- Sungur, M. (2003). Cinsel eğitim. İçinde N. Yetkin ve C. İncesu (Ed.), *Cinsel işlev bozuklukları* (ss:45-57). İstanbul: Roche.

- Tabachnick, B.G., ve Fidell, L.S. (2001). *Using multivariate statistics*. Boston: Allynand Bacon.
- Tapan, M. (1995). *İzmir ilinde adölesanlarda aile hayatı, üreme sağlığı konusunda bilgi ve tutum araştırması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Taşçı, A. İ. (2003). *Cinsel eğitim* (3. Baskı). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Temel, Z. F., ve Aksoy, A. B. (2001). *Ergen ve gelişimi yetişkinliğe ilk adım*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yates A. (1997). Sexual abuse of children. J.M. Wiener (Ed.) *Textbook of child adolescent psychiatry* (ss:699-709). Washington: American Psychiatric Press.
- Yavuzer, H. (2005). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Young Song, E., Pruitt, B. E., McNamara, J., ve Colwell, B. (2000). A meta analysis examining effects school sexuality education programs on adolescents' sexual knowledge 1960-1997. *Journal of School Health*, 70(10), 413-417.
- Yurdugül, H. (2005, Eylül). *Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerliliği için kapsam geçerlilik indekslerinin kullanılması*. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Denizli.
- Zoroğlu, S. S., Tüzün, Ü., Şar V., Öztürk, M., Eröcal, M. K., ve Alyanak, B. (2001). Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69-78.

Tablo 2. Ölçeklerin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bilgiler

Ölçek	Amacı	Madde sayısı	Örnek Madde	Derecelendirme	KMO ve Bartlett Değeri	Geçerlik (Açımlayıcı Faktör Analizi)	Güvenirlik (Cronbach alfa)
Arkadaşlık İlişkileri ve Romantik İlişkiler Ölçeği	Ergenlerde arkadaşlık ilişkileri ve romantik ilişkileri değerlendirmek	9	3. Romantik ilişkisi olan birey aynı zamanda arkadaşlarıyla da görüşmeye devam etmelidir.	1 “Kesinlikle Katılmıyorum” 5 “Kesinlikle Katılıyorum”	KMO= .83, Bartlett Sphercity= 532.12, p<.05	Arkadaşlık İlişkileri ve Romantik İlişkiler Alt Ölçekleri olmak üzere iki faktörden oluşan ölçek toplam varyansın % 53.72’sini açıklamaktadır.	Arkadaşlık İlişkileri Alt Ölçeği $\alpha = .71$, Romantik İlişkiler Alt Ölçeği $\alpha = .80$ Toplam $\alpha = .79$
Hayır Diyebilme ve Karar Verme Ölçeği	Ergenlerde hayır diyebilme ve karar verme becerilerini değerlendirmek	8	3. İnsanların çevresindeki insanlara hayır demesi bencilliktir.	1 “Kesinlikle Katılmıyorum” 5 “Kesinlikle Katılıyorum”	KMO= .85, Bartlett Sphercity= 497.55, p<.05	Hayır Diyebilme ve Karar Verme Ölçeği toplam varyansın %46.46’sını açıklamaktadır.	Hayır Diyebilme ve Karar Verme Ölçeği $\alpha = .83$
Cinsel, Fiziksel ve Duygusal İstismar Bilgi ve Tutum Ölçeği	Ergenlerde cinsel, duygusal ve fiziksel istismarla ilgili bilgi ve tutumlarını değerlendirmek	9	3. Çocuk yada ergene cinsel istismarda bulunanlar her zaman için yabancı insanlardır.	1 “Kesinlikle Katılmıyorum” 5 “Kesinlikle Katılıyorum”	KMO= .74, Bartlett Sphercity= 388.9, p<.05	Fiziksel, Duygusal İstismar ve Cinsel İstismar Alt Ölçekleri olmak üzere iki faktörden oluşan ölçek toplam varyansın %52.44’sini açıklamaktadır.	Fiziksel ve Duygusal İstismar Alt Ölçeği $\alpha = .73$ Cinsel İstismar Alt Ölçeği $\alpha = .74$ Toplam $\alpha = .72$
Toplumsal Cinsiyet Ölçeği	Ergenlerde toplumsal cinsiyet kavramı hakkındaki tutumları değerlendirmek	6	2. Para kazanmak ve evin geçimini sağlamak erkeklerin görevidir.	1 “Kesinlikle Katılmıyorum” 5 “Kesinlikle Katılıyorum”	KMO= .80, Bartlett Sphercity= 406.72, p<.05	Toplumsal Cinsiyet Ölçeği toplam varyansın %53.80’ini açıklamaktadır.	Toplumsal Cinsiyet Ölçeği $\alpha = .83$
Ergenlik Dönemi ve Cinsellikle İlgili Yanlış İnanışlar Ölçeği	Ergenlerde ergenlik dönemi ve cinsellikle ilgili yanlış inanışları değerlendirmek	6	3. Sadece erkekler mastürbasyon yapar.	1 “Kesinlikle Katılmıyorum” 5 “Kesinlikle Katılıyorum”	KMO= .79, Bartlett Sphercity= 276.73, p<.05	Ergenlik Dönemi ve Cinsellikle İlgili Yanlış İnanışlar Ölçeği toplam varyansın %47.69’unu açıklamaktadır.	Ergenlik Dönemi ve Cinsellikle İlgili Yanlış İnanışlar Ölçeği $\alpha = .83$

Tablo 3. Cinsel Sağlık Bilgi ve Tutum Envanteri'nde Yer Alan Bilgi Testi ve Ölçeklerin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

	Deney Erkek (n=14)				Kontrol Erkek (n=14)				Deney Kız (n=14)				Kontrol Kız (n=14)			
	Ön test		Son test		Ön test		Son test		Ön test		Son test		Ön test		Son test	
	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss
EDDBT	43.36	2.02	51.29	1.43	43.57	4.18	42.07	3.75	44.57	4.38	51.64	1.64	44.71	2.09	45.14	3.23
AİRİÖ	32.79	3.70	37.43	2.65	32.21	2.72	30.93	6.29	33.71	2.40	39.79	3.04	32.57	2.73	33.64	2.70
HDKVÖ	29.64	4.46	33.71	2.16	28.21	3.96	27.64	4.36	30.57	2.31	36.57	3.85	29.43	4.55	28.64	5.47
CFDİTÖ	28.64	6.99	36.93	2.20	29.50	5.55	28.21	1.80	30.29	4.28	38.00	2.07	30.64	4.41	29.50	3.43
TCÖ	18.21	4.20	25.07	1.73	17.50	6.82	16.21	6.17	19.07	4.42	25.57	4.71	17.43	5.44	16.14	2.50
ECYİÖ	17.64	3.02	25.21	1.31	18.21	4.24	18.29	4.34	20.21	1.62	24.57	2.37	18.07	3.49	18.36	2.02

*EDDBT: Ergenlik Dönemi Değişiklikleri Bilgi Testi, AİRİÖ: Arkadaşlık İlişkileri ve Romantik İlişkiler Ölçeği, HDKVÖ: Hayır Diyebilme ve Karar Verme Ölçeği, CFDİTÖ: Cinsel. Fiziksel ve Duygusal İstismar Bilgi ve Tutum Ölçeği, TCÖ: Toplumsal Cinsiyet Ölçeği, ECYİÖ: Ergenlik Dönemi ve Cinsellikle İlgili Yanlış İnanışlar Ölçeği

Tablo 5. ANOVA Testi Sonuçları

Kaynak	Bağımlı değişken	Kareler Toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p
Doğrulama Modeli	EDDBT	1290.63(a)	7	184.37	19.81	.000
	AİRİÖ	860.063(b)	7	122.86	10.07	.000
	HDKVÖ	922.53(c)	7	131.79	8.09	.000
	CFDİTÖ	1412.28(d)	7	201.75	11.38	.000
	TCÖ	1400.27(e)	7	200.04	8.73	.000
	ECYİÖ	926.71	7	132.38	14.3	.000
Intercept	EDDBT	234880.72	1	234880.72	25244.43	.000
	AİRİÖ	130494.00	1	130494.00	10695.14	.000
	HDKVÖ	104554.32	1	104554.32	6422.16	.000
	CFDİTÖ	110880.14	1	110880.14	6254.99	.000
	TCÖ	42160.08	1	42160.08	1840.24	.000
	ECYİÖ	45120.57	1	45120.57	4988.27	.000
Gruplar	EDDBT	483.52	3	161.17	17.32	.000
	AİRİÖ	431.52	3	143.84	11.78	.000
	HDKVÖ	547.89	3	182.63	11.21	.000
	CFDİTÖ	494.42	3	164.81	9.29	.000
	TCÖ	752.24	3	250.74	10.94	.000
	ECYİÖ	391.92	3	130.64	14.44	.000
Ölçüm	EDDBT	339.50	1	339.50	36.49	.000
	AİRİÖ	192.93	1	192.93	15.81	.000
	HDKVÖ	132.89	1	132.89	8.16	.005
	CFDİTÖ	322.32	1	322.32	18.18	.000
	TCÖ	203.58	1	203.58	8.88	.004
	ECYİÖ	264.14	1	264.14	29.20	.000
Grup*Ölçüm	EDDBT	467.59	3	155.86	16.75	.000
	AİRİÖ	235.59	3	78.53	6.43	.000
	HDKVÖ	241.75	3	80.58	4.95	.003
	CFDİTÖ	595.53	3	198.51	11.19	.000
	TCÖ	444.45	3	148.15	6.46	.000
	ECYİÖ	270.64	3	90.21	9.97	.000
Hata	EDDBT	967.64	104	9.30		
	AİRİÖ	1268.92	104	12.20		
	HDKVÖ	1693.14	104	16.28		
	CFDİTÖ	1843.57	104	17.72		
	TCÖ	2382.64	104	22.91		
	ECYİÖ	940.71	104	9.04		

*EDDBT: Ergenlik Dönemi Değişiklikleri Bilgi Testi, AİRİÖ: Arkadaşlık İlişkileri ve Romantik İlişkiler Ölçeği, HDKVÖ: Hayır Diyebilme ve Karar Verme Ölçeği, CFDİTÖ: Cinsel Fiziksel ve Duygusal İstismar Bilgi ve Tutum Ölçeği, TCÖ: Toplumsal Cinsiyet Ölçeği, ECYİÖ: Ergenlik Dönemi ve Cinsellikle İlgili Yanlış İnanışlar Ölçeği